

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Amerikai iskolák módszerei.

Omer Buyse, aki a *charleroi-i* felső ipariskola igazgatója, hosszabb tanulmányutat tett Amerikában s részint saját tapasztalatai alapján, részint a gazdag amerikai pedagógiai irodalom felhasználásával oly könyvet írt,* melyet mindenki csak a legnagyobb érdeklődéssel fogadhat.

Amerika sok tekintetben a csodák országának tűnik fel az európai ember szemében. Hihetetlen gyorsasággal haladt a fejlődés útján s a nemzeteknek főként ipari és kereskedelmi versenyében a legelső helyre küzdötte fel magát. Óriási fellendülésének sokféle oka van, de a főok kétségkívül a lakósoknak vállalkozó szelleme és lan- kadatlan tevékenysége. Az amerikai embertípus az *energia* meg- testesítője. Ennek megfelelően a nevelési ideál is más a tengeren túl, mint minálunk. Mi a szófogadó, jól fegyelmezett gyermeket szeretjük, az amerikai szülő pedig az olyant, akiben van önállóság, kezdemé- nyező erő, önbizalom. Az amerikai gyermek általában nem oly félnék és tartózkodó, mint az európai, úgyhogy az iskolai munka azt a lát- szatot kelti, mintha a gyermekek vezetnék a tanítót. A tanulók nem viselkednek alázatosan és szolgailag tanítóikkal szemben. Hogy milyen szellemű az amerikai nevelés, annak legklasszikusabb példája az, amit *Patterson* ír magáról. Mikor gyermek voltam — úgymond — s sze- rettem volna korcsolyát kapni, apám így szólt hozzám: «Ott van az erdő, fogj egy fejszét, vágj egy csomó fát, vidd be a városba, add el és vegyél magadnak korcsolyát.»

Az amerikai iskola a *munka iskolája*, mely a testi munkát a nevelésnek egész folyamán összeköti a szellemi munkával. Ameriká- ban nem az ismeretek átadása a nevelés célja, hanem a jellemképzés, az akarakterőnek kifejlesztése, az önállóságra szoktatás. A tanár szerep- köre a gyermek növekedtével fokozatosan szűkül s mindig nagyobb teret enged át az ifjú felelősségérzetének. Sem a tényeket, sem az

* *Méthodes Américaines d'Éducation générale et technique.* 2 édition, Paris, 1909. 761. l.

elméleteket nem közli a tanár a tanulókkal. Őnekik maguknak kell keresni és megtalálni az igazságokat, megoldani tudományos kérdéseket. A módszeres eljárás a *rediscovery*, melyet a laboratóriumokban, műhelyekben és műtermekben gyakorolnak. A tanulóknak öntevékenysége van az oktatásnak középpontjába állítva. A tantermi órák nagyon alárendelt fontosságúak s csak előkészítik, kísérik vagy kiegészítik a laboratóriumokban végzett praktikus munkát. A tanulásnak alapja a tanulónak személyes tapasztalása. Ily módon az egyéniségnek figyelembe vétele, amit minálunk is annyiszor hangoztatnak, nemcsak üres frázis. Az iskola csupa laboratórium, műhely és műterem. A tanulók maguk készítik a fizikai készülékeket (mérleget, ingát, lejtőt stb.), melyekkel kísérleteznek. Nem a tankönyvekből szedik a kész ismereteket, hanem maguk állapítják meg az inga, emelő, lejtő stb. törvényeit. Mindig velük van az a füzet, melybe feljegyzik megfigyeléseiket, tapasztalataikat. Ez igazán tevékenységre, munkára való nevelés.

A munka iskolája egyúttal az akaratnak is legjobb fejlesztője. Ha a gyermeket mindig határozott feladatok megoldása elé állítjuk, hozzászokik az akadályok legyőzéséhez, meggyökeredzik benne a kitartás és türelem erénye, a saját erejéből elért eredmények határozottságot adnak neki s bátorságot öntenek beléje, hogy önmagától is merjen valamit kezdeni.

Learning by doing vagy *learning and labor*: ez a mai amerikai iskolának jelszava. A régi iskola csak a szellemi munkában gyakorolta növendékeit s nem is gondolt arra, hogy a tanulásnak és testi munkának egyensúlyban kellene lenni. Az új iskola azonban a testi munka előtt is megnyitotta kapuját. Az irodalmi és természettudományi tanulmányokhoz most hozzájárul a testi munka, mint az általános testi nevelésnek egy új ága. Az avatatlan vagy fölületes szemlélő azt az ellenvetést tehetné erre, hogy az így berendezett iskolák magukba akarják olvasztani az ipariskolát. De ez tévedés. Az ipariskolában valamely iparágak gyors és alapos megtanulása a cél. Itt a nevelés szempontja háttérbe szorul a gyakorlati, hasznossági szempont mellett. Az amerikai középiskolában azonban a kézimunka ép olyan nevelő célzatú tantárgy, mint a nyelvek, matematika vagy rajz. Nem az a célja, hogy a növendék megtanuljon valamilyen mesterséget, hanem erkölcsi célja az akarat edzése; értelmi célja, hogy kifejlessze az elmének azokat a képességeit, melyeket a pusztán könyvhöz és szavakhoz fűződő oktatás elhanyagol, fizikai célja pedig az izmok gyakorlása. Természetesen azt sem tévesztik szem elől Amerikában, hogy az olyan kézimunka, mely csupán valamely tárgynak gépies másolására szorítkozik, csak kevés nevelő értéket rejt magá-

ban. A szerkesztő, kombináló kézimunkának van pedagógiai értéke, mert élénk szellemi tevékenységre ad alkalmat. Minden munkát vita előz meg, melyben alaposan megbeszélik a készítendő tárgynak rendeltetését s ebből vezetik le szinte logikai és matematikai pontossággal a tárgynak alakját s a készítésére alkalmas anyagot. Ez a módszer teszi a kézimunkát nevelő eszközzé.

A testi és szellemi munkának szerves összefonódását szépen mutatja az iskolai kertészkedés. Mikor a tanulóknak maguknak kell a kertet beosztani, ez a munka praktikus számtani és geometriai feladatok elé állítja őket, a különböző növények termesztéséhez pedig a legváltozatosabb természetrajzi, fizikai, geológiai ismereteket lehet hozzáfűzni. Az élettelen, elvont könyvismeretek ilyen módon megélevenednek, konkrét valóságokká válnak s a praktikus úton szerzett ismereteket aztán nem is lehet az osztályban közölt holt ismeretekkel összehasonlítani.

Hogy Amerikában a nevelés és oktatás ilyen új irányba terelődött, abban nagy része van annak a szabadságnak, mely megengedi a legkülönbözőbb iskolák kifejlődését s a legradikálisabb módszeres kísérleteket. Felsőbb hatalom nem szabja az iskolákat egyformára. Változatosság, a helyi körülményekhez való spontán alkalmazkodás uralkodik az iskolák szervezetében. Nincs akadályozva a módszereknek szabad fejlődése, a helyi kezdeményezés, az egyéniségek érvényesülése.

Az európai iskolában a rendszer, az elmélet, a verbalizmus a fő, Amerikában a gyakorlat, a kísérletezés. Már pedig a munka szándékában az iskolának is a munka iskolájának kell lennie, tehát lehetetlen el nem ismerni, hogy az ifjú Amerika, mely fiatalos energiájával oly sok tekintetben elébe vágott az öreg Európának, ezen a téren is megelőzött bennünket. A fiatal kornak frissességével s rugékonyságával gyorsabban alkalmazkodott a megváltozott körülményekhez s a vén Európa most a tengerentúltra járhat tanulni. Ma már senki sem zárkozhatik el annak a belátása elől, hogy a gazdasági és társadalmi viszonyok nagy átalakuláson mentek keresztül s a nevelésnek és oktatásnak hagyományos formája korszerűsítésre szorul, mert nagyon messzire elmaradt a rohanó élet mögött. Minden jó hazafi szíven hordja hazájának felvirágzását. Ámde valamely országnak virágzása lakóainak becsületességén s értelmességén kívül tevékenységétől függ első sorban. Az iskolának tehát fontos kötelessége, hogy a munkára való neveléssel fejlessze az akaratot, a tétlenül heverni nem tudó s meddő elmélkedéssel meg nem elégedő energiát.

Buyse könyvének tartalmi gazdagságáról csak nagyon hosszúra nyúló ismertetésben lehetné némileg számot adni. E rövid cikk kere-

tében csupán jelezni lehet, hogy hat részben szól a mű a gyermek-könyvtárakról, a középfokú ipari oktatásról, az ipari szakiskolákról, a négerek és rézbőrűek neveléséről, a kereskedelmi szakoktatásról, végül a technikai főiskolákról. A tartalomjegyzékhez még csak azt kell hozzáfűzni, hogy a rajzoktatásnak amerikai módszerei iránt érdeklődők bőséges anyagot találnak a könyvben. Az olvasónak a tartalom iránti érdeklődését nagyban fokozza a sok fényképfelvétel, mely díszesen illusztrálja a szöveget.

Dr. Nagy József.

Az irodalmi érzék fejlődése a gyermekben.

Scheid, az *école Turgot* tanára, igen érdekesen taglalta egyik régebbi cikkében az olvasmányok kiszemelésének kérdését.* Azt a kétségtől helyes fögondolatot fejtette ki, hogy az olvasmányok sorozatát a tanuló szellemi fejlődésének megfelelően kell összeállítani. A *Revue Pédagogique*-nak 1911 januári füzetében ismét visszatér a cikkíró erre a tárgyra s gondolatait továbbfűzve azt vizsgálja, hogyan fejlődik az irodalmi érzék a gyermekben és a felnőttben. Az író — így indul meg Scheid okoskodása — azzal a szándékkal ír, hogy műve tessen az olvasónak, az olvasó pedig azt keresi ki az irodalomból, ami tetszik neki. Eszerint az irodalommal való foglalkozás, ha nem tudományos célokat követ, tisztára ízlés és tetszés dolga. Maradandó nyomokat csak az az olvasmány hagyhat lelkünkben, melyet szívesen olvastunk, épen mert kedvünkre való volt. Az ízlés azonban hosszú fejlődésen megy keresztül. Más tetszik a gyermeknek, más a felnőttnek. Ennélfogva az iskolában az irodalmi oktatást csak úgy lehet észszerűen berendezni, ha megfigyeljük az irodalmi ízlésnek természetes fejlődését s ehhez alkalmazzuk az olvasmányokat. Amíg nem ismerjük a gyermeki lélek különböző fejlettségi fokainak irodalmi szükségleteit, addig csak találmokra állíthatjuk össze az olvasmányok jegyzékét s hiábavaló erőfeszítéseket végzünk, hogy érdeklődést tudjunk a tanulóból kikényszeríteni olyan olvasmányok iránt, melyek az értelmi fejlettségnek azon a fokán még nem tetszenek. Szóval az irodalmi oktatás berendezésének lélektani alapra kell támaszkodnia. Természetes, hogy mikor a lelki fejlődésnek fokozatairól beszélünk, sohasem szabad szem elől tévesztetni, hogy a lelki életben nem lehet szó élesen elváló időszakok megkülönböztetéséről, mert a fejlődés folytonos átmeneteken keresztül megy végbe.

* Ismertetését l. a *Magyar Pædagogianak* XVI. évfolyamában az 572. lapon.